

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (druhá komora)

z 20. septembra 2017*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Ochrana spotrebiteľa – Smernica 93/13/EHS –
Nekalé podmienky v spotrebiteľských zmluvách – Článok 3 ods. 1 a článok 4 ods. 2 –
Posúdenie nekalej povahy zmluvných podmienok – Zmluva o úvere uzatvorená v cudzej mene –
Kurzové riziko, ktoré v celom rozsahu znáša spotrebiteľ – Značná nerovnováha v právach
a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy – Okamih, v ktorom sa má táto nerovnováha
posudzovať – Rozsah pojmu „jasne a zrozumiteľne vypracované“ podmienky – Úroveň informácií, ktoré
musí banka poskytnúť“

Vo veci C-186/16,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Curtea de Apel Oradea (Odvolací súd Oradea, Rumunsko) z 3. marca 2016 a doručený Súdnemu dvoru 1. apríla 2016, ktorý súvisí s konaním:

Ruxandra Paula Andriciuc a i.

proti

Banca Românească SA,

SÚDNY DVOR (druhá komora),

v zložení: predseda druhej komory M. Ilešič, sudcovia A. Prechal (spravodajkyňa), A. Rosas, C. Toader
a E. Jarašiūnas,

generálny advokát: N. Wahl,

tajomník: L. Carrasco Marco, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 9. februára 2017,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- Ruxandra Paula Andriciuc a i., v zastúpení: G. Piperea, A. Dimitriu, L. Hagiú a C. Șuhan, avocați,
- Banca Românească SA, v zastúpení: R. Radu Tureac, V. Rădoi a D. Nedea, avocați,
- rumunská vláda, v zastúpení: R.-H. Radu, L. Lițu, M. Chicu a E. Gane, splnomocnení zástupcovia,
- poľská vláda, v zastúpení: B. Majczyna, splnomocnený zástupca,

* Jazyk konania: rumunčina

– Európska komisia, v zastúpení: C. Gheorghiu, G. Goddin a D. Roussanov, splnomocení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 27. apríla 2017

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 3 ods. 1 a článku 4 ods. 2 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288).
- 2 Tento návrh bol predložený v rámci sporu medzi pani Ruxandrou Paulou Andriciucovou a 68 inými osobami a bankou Banca Românească SA (ďalej len „banka“) týkajúcom sa údajne nekalej povahy podmienok vložených do zmlúv o úvere stanovujúcich najmä splatenie úverov v rovnakej cudzej mene ako tej, v akej boli poskytnuté.

Právny rámec

Právo Únie

- 3 Článok 1 smernice 93/13 stanovuje:

„1. Účelom tejto smernice je aproximovať zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia členských štátov, ktoré sa [týkajú – *neoficiálny preklad*] nekalých podmienok v zmluvách uzatvorených medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom.

2. Zmluvné podmienky, ktoré odrážajú záväzné zákonné alebo regulačné ustanovenia a ustanovenia alebo zásady medzinárodných dohovorov, ktorých sú členské štáty alebo spoločenstvo zmluvnou stranou, najmä v oblasti dopravy, nepodliehajú ustanoveniam tejto smernice.“

- 4 Podľa článku 3 ods. 1 tejto smernice:

„1. Zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá sa považuje za nekalú, ak napriek požiadavke dôvery [dobrej viery – *neoficiálny preklad*] spôsobí značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa.“

- 5 Článok 4 uvedenej smernice znie:

„1. Bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia článku 7, nekalosť zmluvných podmienok sa hodnotí so zreteľom na povahu tovaru alebo služieb, na ktoré bola zmluva uzatvorená a na všetky okolnosti súvisiace s uzatvorením zmluvy, v dobe uzatvorenia zmluvy a na všetky ostatné podmienky zmluvy alebo na inú zmluvu, od ktorej závisí.

2. Hodnotenie nekalej povahy podmienok sa nevzťahuje ani k definícii hlavného predmetu zmluvy ani na primeranú cenu a úhradu na jednej strane, ako aj tovar alebo služby dodávané výmenným spôsobom na druhej strane, pokiaľ tieto podmienky sú zrozumiteľné.“

6 Článok 5 tej istej smernice stanovuje:

„V prípade zmlúv, v ktorých sú všetky alebo niektoré podmienky ponúkané spotrebiteľovi v písomnej forme, musia byť vždy tieto podmienky vypracované zrozumiteľne. ...“

Rumunské právo

7 Článok 1578 Cod Civil (Občiansky zákonník) v znení platnom v čase uzavretia zmlúv dotknutých v spore vo veci samej stanovoval:

„Záväzok vyplývajúci zo zmluvy o úvere sa vždy obmedzuje na rovnakú číselnú sumu, aká je vyjadrená v zmluve.

Ak dôjde k zvýšeniu alebo zníženiu hodnoty meny pred uplynutím doby splatnosti, dlžník vráti požičanú sumu, pričom je povinný ju zaplatiť v mene používanej v čase splatenia.“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

- 8 Z vnútroštátneho rozhodnutia vyplýva, že medzi rokmi 2007 a 2008 uzavreli žalobcovia v spore vo veci samej, ktorí počas tohto obdobia mali príjmy v rumunských lei (RON), s bankou zmluvy o úvere vyjadrenom vo švajčiarskych frankoch (CHF) na účely nadobudnutia nehnuteľného majetku, refinancovania iných úverov alebo uspokojenia osobných potrieb.
- 9 Podľa článku 1 ods. 2 každej tejto zmluvy boli žalobcovia v spore vo veci samej povinní splácať mesačné splátky úverov v rovnakej mene, ako tej, v akej boli tieto úvery dohodnuté, t. j. vo švajčiarskych frankoch, čo malo za následok, že v celom rozsahu znášali kurzové riziko zahŕňajúce zvýšenie mesačných splátok v prípade zníženia výmenného kurzu rumunských lei voči švajčiarskemu franku. Okrem toho článok 9 ods. 1 a článok 10 ods. 3 bod 9 týchto zmlúv obsahovali dve zmluvné podmienky, ktoré banke v prípade uplynutia lehoty na splatenie mesačných splátok alebo nedodržania povinností vyplývajúcich z týchto zmlúv dlžníkom umožňovali odpísať danú sumu z účtu dlžníka a v prípade potreby previesť disponibilné sumy na jeho účte na menu uvedenú v zmluve podľa výmenného kurzu používaného bankou v deň uvedenej transakcie. Podľa týchto zmluvných podmienok mal akékoľvek rozdiel výmenného kurzu znášať výhradne dlžník.
- 10 Podľa žalobcov v spore vo veci samej bola banka schopná predvídať vývoj a pohyby výmenného kurzu švajčiarskeho franku. V tejto súvislosti bolo kurzové riziko vysvetlené nedostatočne, keďže na rozdiel od iných cudzích mien slúžiacich ako referenčná mena pre úvery banka nevysvetlila, že švajčiarsky frank vo vzťahu k rumunskému lei značne kolíše.
- 11 Prezentácia sa vo všeobecnosti vykonala vyhýbavo, zdôrazňovali sa výhody tohto typu produktu a použitej meny bez toho, aby sa spomenuli potenciálne riziká, ako aj možnosť ich výskytu. V tomto kontexte žalobcovia v spore vo veci samej uvádzajú, že z dôvodu, že ich banka transparentným spôsobom neinformovala o týchto pohyboch, porušila svoje povinnosti informovať, upozorniť a poskytnúť poradenstvo, ako aj svoju povinnosť vypracovať zmluvné podmienky jasne a zrozumiteľne, aby mohol každý dlžník posúdiť rozsah záväzkov vyplývajúcich zo zmluvy, ktorú uzavrel.
- 12 Vzhľadom na to, že žalobcovia v spore vo veci samej považovali zmluvné podmienky stanovujúce splatenie úveru vo švajčiarskych frankoch a prenášajúce kurzové riziko na dlžníkov za nekalé, podali na Tribunalul Bihor (Župný súd Bihor, Rumunsko) žalobu, ktorou sa domáhali, aby boli uvedené podmienky vyhlásené za neplatné, ako aj aby bola banke uložená povinnosť vystaviť nový splátkový kalendár stanovujúci konverziu úveru do rumunských lei podľa výmenného kurzu platného v dobe uzatvorenia zmlúv o úvere dotknutých v spore vo veci samej.

- 13 Rozsudkom z 30. apríla 2015 Tribunalul Bihor (Župný súd Bihor) žalobu zamietol. Tento súd zastával názor, že zmluvná podmienka stanovujúca splatenie úverov v rovnakej mene ako tej, v ktorej bol dohodnutý, nie je nekalá napriek tomu, že nebola s dlžníkmi vyjednaná.
- 14 Žalobcovia v spore vo veci samej sa proti tomuto rozsudku odvolali na odvolací súd, ktorý predložil návrh na začatie prejudiciálneho konania. Tvrdia, že značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán spôsobila devalvácia rumunského lei vo vzťahu k švajčiarskemu franku, ktorá nastala po uzavretí zmlúv, a že Súdny dvor ešte vo svojich rozsudkoch týkajúcich sa výkladu článku 3 ods. 1 smernice 93/13 týkajúceho sa pojmu „značná nerovnováha“ o otázke takejto povahy nerozhodoval.
- 15 Vnútroštátny súd poznamenáva, že v prejednávanej veci sa kurz švajčiarskeho franku od uzatvorenia úverov dotknutých v spore vo veci samej značne zvýšil a že žalobcovia v spore vo veci samej pocítili účinky tohto zvýšenia. Je preto podľa tohto súdu potrebné vedieť, či v rámci povinnosti informovať, ktorú má banka v dobe uzatvorenia zmlúv o úvere, musí banka informovať klientov o prípadnom budúcom zvýšení alebo znížení kurzu švajčiarskeho franku a či zmluvná podmienka dotknutá v spore vo veci samej musí tiež na to, aby bola považovaná za jasne a zreteľne vypracovanú v zmysle článku 4 ods. 2 smernice 93/13, uvádzať všetky dôsledky, ktoré môžu ovplyvniť cenu zaplatenú dlžníkom, akými sú kurzové riziko, ktoré môžu na jej základe nastať.
- 16 Vnútroštátny súd tak zastáva názor, že je potrebné ujasniť výklad článku 4 ods. 2 smernice 93/13, ktorý stanovuje výnimku z mechanizmu vecného preskúmania nekalých podmienok upraveného v rámci systému ochrany spotrebiteľov zavedeného touto smernicou.
- 17 Za týchto podmienok Curtea de Apel Oradea (Odvolací súd Oradea, Rumunsko) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru nasledujúce prejudiciálne otázky:
- „1. Má sa článok 3 ods. 1 smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy treba posudzovať striktnie s ohľadom na okamih uzavretia zmluvy, alebo tak, že zahŕňa aj prípad, keď sa v priebehu vykonávania zmluvy, ktorá sa má plniť prostredníctvom pravidelných alebo pokračujúcich úkonov, stane plnenie povinností spotrebiteľa v dôsledku významných výkyvov výmenného kurzu neprimerane nákladným v porovnaní s okamihom uzavretia zmluvy?
2. Má sa jasnosť a zrozumiteľnosť zmluvnej podmienky podľa článku 4 ods. 2 smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že táto zmluvná podmienka má upravovať iba dôvody, ktoré boli základom zahrnutia predmetnej podmienky do zmluvy a mechanizmus jej fungovania, alebo má upraviť aj všetky možné dôsledky tejto podmienky, ktoré môže mať na cenu platenú spotrebiteľom, ako napríklad kurzové riziko, a možno s ohľadom na smernicu 93/13 predpokladať, že povinnosť banky informovať klienta pri poskytnutí úveru sa týka výlučne úverových podmienok, t. j. úrokov, poplatkov a ručenia dlžníka, pričom uvedená povinnosť nemôže zahŕňať možnú revalváciu alebo devalváciu cudzej meny?
3. Má sa článok 4 ods. 2 smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že výrazy ‚hlavný predmet zmluvy‘ a ‚primeraná cena a úhrada na jednej strane, ako aj tovar alebo služby dodávané výmenným spôsobom na druhej strane‘ zahŕňajú aj zmluvnú podmienku v rámci zmluvy o úvere poskytnutom v cudzej mene, uzatvorenej medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom, a to nie prostredníctvom individuálnej dohody, na základe ktorej sa má úver vrátiť v rovnakej mene?“

O prejudiciálnych otázkach

O prípustnosti prejudiciálnych otázok

- 18 Banka prípustnosť prejudiciálnych otázok spochybňuje. Podľa nej totiž vnútroštátny súd na to, aby rozhodol o spore vo veci samej, nepotrebuje výklad ustanovení smernice 93/13 a v každom prípade už v tejto veci existuje judikatúra, takže výklad dotknutých právnych pravidiel je už jasný. Okrem toho sú podľa nej otázky formulované takým spôsobom, že majú za cieľ získať v skutočnosti individuálnu odpoveď s cieľom konkrétne vyriešiť spor vo veci samej.
- 19 V tejto súvislosti treba na úvod pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora má v rámci konania podľa článku 267 ZFEÚ, ktoré je založené na jasnom rozdelení úloh medzi vnútroštátnymi súdmi a Súdny dvorom, výlučne vnútroštátny súd právomoc zistiť a posúdiť skutkový stav v spore vo veci samej, ako aj vykladať a uplatňovať vnútroštátne právo. Rovnako prislúcha výlučne vnútroštátnemu súdu, ktorému bol spor predložený a ktorý musí prevziať zodpovednosť za vydané súdne rozhodnutie, aby s prihliadnutím na osobitosti veci posúdil tak nevyhnutnosť, ako aj relevantnosť otázok, ktoré kladie Súdnemu dvoru. Preto, ak sa položené otázky týkajú výkladu práva Únie, Súdny dvor je v zásade povinný rozhodnúť (rozsudok z 26. januára 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, bod 29 a citovaná judikatúra).
- 20 V rámci nástroja spolupráce medzi Súdny dvorom a vnútroštátnymi súdmi, ktoré tvorí konanie stanovené v článku 267 ZFEÚ, totiž platí pri otázkach týkajúcich sa práva Únie prezumpcia relevantnosti. Súdny dvor môže odmietnuť rozhodovať o prejudiciálnej otázke položenej vnútroštátnym súdom v zmysle článku 267 ZFEÚ iba vtedy, ak najmä požiadavky na obsah návrhu na začatie prejudiciálneho konania uvedené v článku 94 rokovacieho poriadku nie sú splnené, pokiaľ je zjavné, že výklad alebo posúdenie platnosti predpisu Únie, o ktoré žiada vnútroštátny súd, nemá žiadny vzťah k existencii alebo predmetu sporu vo veci samej, alebo pokiaľ ide o hypotetický problém (rozsudok z 28. marca 2017, Rosneft, C-72/15, EU:C:2017:236, bod 50 a citovaná judikatúra).
- 21 V prejednávanej veci na jednej strane stačí pripomenúť, že aj v prípade existencie judikatúry Súdneho dvora, ktorá dotknutú právnu otázku objasňuje, si vnútroštátne súdy zachovávajú možnosť obrátiť sa na Súdny dvor, pokiaľ to považujú za vhodné, bez toho, aby okolnosť, že ustanovenia, ktorých výklad sa požaduje, už Súdny dvor vyložil, zbavovala Súdny dvor právomoci znova rozhodovať (rozsudok zo 17. júla 2014, Torresi, C-58/13 a C-59/13, EU:C:2014:2088, bod 32, ako aj citovaná judikatúra).
- 22 Na druhej strane hoci v tejto súvislosti jedine vnútroštátnemu súdu prislúcha vyjadriť sa ku kvalifikácii týchto údajne nekalých podmienok v závislosti od osobitných okolností daného prípadu, nič to nemení na skutočnosti, že Súdny dvor má právomoc na to, aby z ustanovení smernice 93/13, v danom prípade jej článku 3 ods. 1 a článku 4 ods. 2, vyvodil kritériá, ktoré vnútroštátny súd môže alebo musí uplatniť pri hodnotení zmluvných podmienok vzhľadom na tieto ustanovenia (pozri v tomto zmysle rozsudky z 21. marca 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, bod 48, a z 23. apríla 2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, bod 28).
- 23 V dôsledku toho je tento návrh na začatie prejudiciálneho konania prípustný.

O tretej otázke

- 24 Svojou treťou otázkou, na ktorú treba odpovedať ako na prvú, sa vnútroštátny súd pýta, či sa má článok 4 ods. 2 smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že pojmy „hlavný predmet zmluvy“ alebo „primeraná cena a úhrada na jednej strane, ako aj tovar alebo služby dodávané výmenným spôsobom na druhej strane“ v zmysle uvedeného ustanovenia zahŕňajú podmienku uvedenú v zmluve o úvere

poskytnutom v cudzej mene, uzatvorenej medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom, a to nie prostredníctvom individuálnej dohody, akou je tá, ktorá je predmetom sporu vo veci samej, na základe ktorej má byť úver splatený v rovnakej mene.

- 25 Na úvod treba pripomenúť, že okolnosť, že vnútroštátny súd po formálnej stránke položil prejudiciálnu otázku s odkazom na určité ustanovenia práva Únie, nebráni tomu, aby Súdny dvor poskytol tomuto súdu všetky prvky výkladu, ktoré môžu byť užitočné na rozhodnutie veci, ktorú prejednáva, či už na ne v texte svojich otázok odkázal, alebo nie (rozsudky z 10. septembra 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 71, ako aj z 15. februára 2017, W a V, C-499/15, EU:C:2017:118, bod 45).
- 26 V prejednáwanej veci rumunská vláda a banka vo svojich písomných pripomienkach uviedli možnosť, že zmluvná podmienka dotknutá v spore vo veci samej je iba odrazom zásady menového nominalizmu zakotvenej v článku 1578 rumunského Občianskeho zákonníka, takže podľa článku 1 ods. 2 smernice 93/13 uvedená zmluvná podmienka nepatrí do jej pôsobnosti.
- 27 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že článok 1 ods. 2 smernice 93/13 stanovuje vylúčenie z pôsobnosti tejto smernice, ktoré sa týka zmluvných podmienok odrážajúcich záväznú zákonnú alebo regulačnú ustanovenia (rozsudok z 10. septembra 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 76, ako aj v tomto zmysle rozsudok z 21. marca 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, bod 25).
- 28 Súdny dvor už rozhodol, že takéto vylúčenie predpokladá splnenie dvoch podmienok. Jednak musí zmluvná podmienka odrážať zákonnú alebo regulačnú ustanovenie a jednak musí byť toto ustanovenie záväznú (rozsudok z 10. septembra 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 78).
- 29 Na účely určenia, či je zmluvná podmienka vylúčená z pôsobnosti smernice 93/13, je tak úlohou vnútroštátneho súdu, aby overil, či táto podmienka odráža ustanovenia vnútroštátneho práva, ktoré sa uplatnia na zmluvné strany bez ohľadu na ich voľbu, alebo ustanovenia, ktoré sa uplatnia podporne, a teda automaticky, to znamená v prípade, ak neexistujú odlišné ustanovenia, ktoré si zmluvné strany v tomto ohľade dohodli (pozri v tomto zmysle rozsudky z 21. marca 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, bod 26, a z 10. septembra 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 79).
- 30 V prejednáwanej veci, ako to uviedol generálny advokát v bode 59 svojich návrhov, prináleží vnútroštátnemu súdu posúdiť s ohľadom na povahu, všeobecnú štruktúru a ustanovenia dotknutých zmlúv o úvere, ako aj na ich právne a skutkové súvislosti, či zmluvná podmienka dotknutá v spore vo veci samej, podľa ktorej musí byť úver splatený v rovnakej mene, v akej bol poskytnutý, odráža záväznú ustanovenia vnútroštátneho práva v zmysle článku 1 ods. 2 smernice 93/13.
- 31 Pri týchto potrebných overovaniach musí vnútroštátny súd zohľadniť skutočnosť, že vzhľadom najmä na cieľ uvedenej smernice, teda ochranu spotrebiteľa proti nekalým podmienkam obsiahnutým v zmluvách, ktoré so spotrebiteľmi uzavreli predajcovia alebo dodávatelia, treba výnimku stanovenú v článku 1 ods. 2 tejto smernice vykladať reštriktívne (pozri v tomto zmysle rozsudok z 10. septembra 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 77).
- 32 V prípade, že vnútroštátny súd skonštatuje, že sa na zmluvnú podmienku dotknutú v spore vo veci samej nevzťahuje uvedená výnimka, prináleží mu preskúmať, či je zahrnutá pod pojem „hlavný predmet zmluvy“ alebo pojem „primeraná cena a úhrada na jednej strane, ako aj tovar alebo služby dodávané výmenným spôsobom na druhej strane“ v zmysle článku 4 ods. 2 smernice 93/13.
- 33 Hoci je pravda, že toto posúdenie prináleží, ako bolo pripomenuté v bode 22 tohto rozsudku, jedine vnútroštátnemu súdu, napriek tomu Súdnemu dvoru prislúcha vyvodiť z uvedeného ustanovenia kritériá, ktoré sú pri takomto posúdení uplatniteľné.

- 34 V tejto súvislosti Súdny dvor rozhodol, že článok 4 ods. 2 smernice 93/13 stanovuje výnimku z mechanizmu vecného preskúmania nekalých podmienok, ako je upravený v rámci systému ochrany spotrebiteľov zavedeného touto smernicou, a že toto ustanovenie sa tak má vykladať reštriktívne (pozri v tomto zmysle rozsudky z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, bod 42, ako aj z 23. apríla 2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, bod 31). Okrem toho pojmy „hlavný predmet zmluvy“ a „primeraná cena a úhrada na jednej strane, ako aj tovar alebo služby dodávané výmenným spôsobom na druhej strane“, uvedené v článku 4 ods. 2 smernice 93/13, v zásade vyžadujú v celej Európskej únii samostatný a jednotný výklad, ktorý musí zohľadňovať kontext tohto ustanovenia a cieľ sledovaný príslušnou právnou úpravou (rozsudok z 26. februára 2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, bod 50).
- 35 Pokiaľ ide o kategóriu zmluvných podmienok vzťahujúcich sa na pojem „hlavný predmet zmluvy“ v zmysle článku 4 ods. 2 smernice 93/13, Súdny dvor rozhodol, že tieto podmienky sa musia chápať ako podmienky, ktoré upravujú základné plnenia tejto zmluvy a ktoré ju ako také charakterizujú (rozsudky z 3. júna 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, bod 34, a z 23. apríla 2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, bod 33).
- 36 Naopak, na podmienky, ktoré majú vedľajšiu povahu vo vzťahu k podmienkam vymedzujúcim samotnú podstatu zmluvného vzťahu, by sa nemal vzťahovať pojem „hlavný predmet zmluvy“ v zmysle tohto ustanovenia (rozsudky z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, bod 50, a z 23. apríla 2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, bod 33).
- 37 V prejednávanej veci viaceré skutočnosti zo spisu, ktorý má k dispozícii Súdny dvor, naznačujú, že na zmluvnú podmienku, akou je tá, o ktorú ide v spore vo veci samej, ktorá je súčasťou zmluvy o úvere poskytnutom v cudzej mene uzatvorenej medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom, ktorá nebola predmetom individuálnej dohody a podľa ktorej musí byť úver splatený v tej istej mene, sa vzťahuje pojem „hlavný predmet zmluvy“ v zmysle článku 4 ods. 2 smernice 93/13.
- 38 V tejto súvislosti treba uviesť, že zmluvou o úvere sa veriteľ predovšetkým zaväzuje poskytnúť dlžníkovi určitú sumu peňazí, pričom dlžník sa zase zaväzuje predovšetkým splatiť túto sumu, vo všeobecnosti aj s úrokmi, podľa stanoveného splátkového kalendára. Základné plnenia takejto zmluvy sa teda týkajú určitej sumy peňazí, ktorá musí byť určená uvedením meny, v ktorej má byť úver poskytnutý a splatený. Preto skutočnosť, ako uviedol generálny advokát v bode 46 a nasledujúcich bodoch svojich návrhov, že úver sa musí splatiť v určitej mene, sa v zásade netýka spôsobu platenia, ktorý je vedľajší, ale samotnej povahy záväzku dlžníka, čím predstavuje základnú zložku zmluvy o úvere.
- 39 Je pravda, že Súdny dvor v bode 59 rozsudku z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), rozhodol, že slovné spojenie „hlavný predmet zmluvy“ sa vzťahuje na podmienku, ktorá je súčasťou zmluvy o úvere vyjadrenom v cudzej mene uzavretej medzi predajcom alebo dodávateľom a spotrebiteľom a ktorá nebola individuálne dohodnutá, podľa ktorej sa predajný kurz tejto meny uplatňuje na výpočet splátok úveru, len pokiaľ sa zistí, že uvedená podmienka určuje základné plnenie tejto zmluvy, ktoré ju ako také charakterizuje, čoho overenie prislúcha vnútroštátnemu súdu.
- 40 Ako to však okrem iného pripomenul vnútroštátny súd, zatiaľ čo vo veci, ktorá viedla k vyhláseniu rozsudku z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), úvery, aj keď uvedené v cudzej mene, museli byť splatené v národnej mene vzhľadom na predajný kurz cudzej meny uplatňovaný predmetnou bankovou inštitúciou, v spore vo veci samej musia byť úvery splatené v rovnakej mene, ako je mena, v ktorej boli poskytnuté. Ako uviedol generálny advokát v bode 51 svojich návrhov, zmluvy o úvere indexované na cudzie meny sa tak nemôžu zamieňať so zmluvami o úvere vyjadrenými v cudzej mene, akými sú zmluvy dotknuté v spore vo veci samej.

- 41 Vzhľadom na všetky tieto úvahy treba na tretiu otázku odpovedať tak, že článok 4 ods. 2 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že pojem „hlavný predmet zmluvy“ v zmysle tohto ustanovenia zahŕňa zmluvnú podmienku, akou je zmluvná podmienka v spore vo veci samej, uvedenú v zmluve o úvere vyjadrenom v cudzej mene, ktorá nebola individuálne dohodnutá a na základe ktorej sa má úver splatiť v rovnakej cudzej mene, v akej bol dohodnutý, keďže táto podmienka určuje základné plnenie charakterizujúce túto zmluvu. Táto podmienka, pokiaľ je formulovaná jasne a zrozumiteľne, tak nemôže byť považovaná za nekalú.

O druhej otázke

- 42 Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd pýta, či sa má článok 4 ods. 2 smernice 93/13 vykladať v tom zmysle, že požiadavka, podľa ktorej má byť zmluvná podmienka formulovaná jasne a zrozumiteľne, zahŕňa, že podmienka zmluvy o úvere, podľa ktorej sa úver musí splatiť v rovnakej cudzej mene, v akej bol dohodnutý, má upravovať iba dôvody, ktoré boli základom zahrnutia predmetnej podmienky do zmluvy a mechanizmus jej fungovania, alebo má uviesť aj všetky možné dôsledky tejto podmienky, ktoré môže mať na cenu platenú spotrebiteľom, ako napríklad kurzové riziko, a či sa s ohľadom na uvedenú smernicu povinnosť bankovej inštitúcie informovať dlžníka pri poskytnutí úveru týka výlučne úverových podmienok, t. j. úrokov, poplatkov a ručenia dlžníka, bez toho, aby uvedená povinnosť zahŕňala možnú revalváciu alebo devalváciu kurzu cudzej meny.
- 43 Na úvod treba pripomenúť, že Súdny dvor už rozhodol, že požiadavka jasného a zrozumiteľného formulovania sa uplatňuje, aj keď sa na podmienku vzťahuje pojem „hlavný predmet zmluvy“ alebo pojem „primeraná cena a úhrada na jednej strane, ako aj tovar alebo služby dodávané výmenným spôsobom na druhej strane“ v zmysle článku 4 ods. 2 smernice 93/13 (pozri v tomto zmysle rozsudok z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, bod 68). Zmluvné podmienky, ktorých sa týka uvedené ustanovenie, sú totiž vyňaté z posúdenia ich nekalej povahy len v rozsahu, v akom sa príslušný vnútroštátny súd na základe preskúmania jednotlivých prípadov domnieva, že boli predajcom alebo dodávateľom formulované jasne a zrozumiteľne (rozsudok z 3. júna 2010, Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, bod 32).
- 44 Pokiaľ ide o požiadavku transparentnosti zmluvných podmienok, ako vyplýva z článku 4 ods. 2 smernice 93/13, Súdny dvor zdôraznil, že táto požiadavka, uvedená aj v článku 5 tejto smernice, by nemala byť obmedzená len na ich zrozumiteľnosť z formálneho a gramatického hľadiska, ale naopak, vzhľadom na to, že systém ochrany zavedený uvedenou smernicou vychádza z myšlienky, že spotrebiteľ sa v porovnaní s predajcom alebo dodávateľom nachádza v znevýhodnenom postavení, najmä pokiaľ ide o úroveň informovanosti, táto požiadavka jasného a zrozumiteľného formulovania zmluvných podmienok, a teda transparentnosti, stanovená rovnakou smernicou, sa musí chápať široko (pozri v tomto zmysle rozsudky z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, body 71 a 72, ako aj z 9. júla 2015, Bucura, C-348/14, neuverejnený, EU:C:2015:447, bod 52).
- 45 Požiadavka, podľa ktorej zmluvná podmienka musí byť formulovaná jasne a zrozumiteľne, sa má preto chápať tak, že stanovuje aj to, aby zmluva transparentným spôsobom vyjadrovala konkrétne fungovanie mechanizmu, na ktorý sa odvoláva dotknutá podmienka, ako aj prípadne vzťah medzi týmto mechanizmom a mechanizmom stanoveným ostatnými podmienkami, aby bol tento spotrebiteľ schopný na základe presných a zrozumiteľných kritérií posúdiť ekonomické dôsledky, ktoré z toho pre neho vyplývajú (rozsudky z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, bod 75, ako aj z 23. apríla 2015, Van Hove, C-96/14, EU:C:2015:262, bod 50).
- 46 Vnútroštátny súd musí posúdiť túto otázku z hľadiska všetkých relevantných skutkových okolností, medzi ktorými sa nachádzajú reklama a informácie poskytnuté veriteľom v rámci dojednávania zmluvy o úvere (pozri v tomto zmysle rozsudok z 26. februára 2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, bod 75).

- 47 Vnútroštátnemu súdu, po zohľadnení všetkých okolností súvisiacich s uzatvorením zmluvy, osobitne prináleží overiť, či v dotknutej veci boli spotrebiteľovi oznámené všetky skutočnosti, ktoré mohli mať vplyv na rozsah jeho záväzku a umožňovali mu posúdiť najmä celkové náklady jeho úveru. Rozhodujúcimi pri tomto posúdení sú jednak otázka, či sú tieto podmienky formulované jasne a zrozumiteľne, takže umožňujú priemernému spotrebiteľovi, t. j. spotrebiteľovi, ktorý je riadne informovaný a primerane pozorný a obozretný, posúdiť takéto náklady, a jednak okolnosť spojená s tým, či boli v zmluve o úvere poskytnuté informácie, ktoré sú vzhľadom na povahu tovaru alebo služieb, ktoré sú predmetom tejto zmluvy, považované za základné (pozri v tomto zmysle rozsudok z 9. júla 2015, Bucura, C-348/14, neuverejnený, EU:C:2015:447, bod 66).
- 48 Navyše z ustálenej judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že informácie o zmluvných podmienkach a dôsledkoch tohto uzavretia zmluvy poskytnuté pred uzavretím zmluvy majú pre spotrebiteľa zásadný význam. Najmä na základe týchto informácií sa tento spotrebiteľ rozhoduje, či chce byť viazaný podmienkami, ktoré predajca alebo dodávateľ vopred vypracoval (rozsudky z 21. marca 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, bod 44, ako aj z 21. decembra 2016, Gutiérrez Naranjo a i., C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, bod 50).
- 49 V prejednávanej veci, pokiaľ ide o poskytovanie úverov v takej mene, o akú ide v spore vo veci samej, treba zdôrazniť, ako to pripomenul Európsky výbor pre systémové riziká vo svojom odporúčaní ESRB/2011/1 z 21. septembra 2011 o poskytovaní úverov v cudzej mene (Ú. v. EÚ C 342, 2011, s. 1), že finančné inštitúcie majú poskytnúť dlžníkom informácie dostatočné na to, aby dlžníkom umožnili prijať obozretné rozhodnutia založené na dobrej informovanosti, pričom by mali prinajmenšom zahŕňať informácie o tom, aký dosah na splátky by mohlo mať výrazné znehodnotenie zákonného platidla členského štátu, v ktorom má dlžník bydlisko/sídlo, a zvýšenie zahraničnej úrokovej sadzby (Odporúčanie A – Informovanosť dlžníkov o rizikách, bod 1).
- 50 Ako uviedol generálny advokát v bodoch 66 a 67 svojich návrhov, dlžník tak má byť na jednej strane jasne informovaný o skutočnosti, že podpísaním zmluvy o úvere vyjadrenom v cudzej mene sa vystavuje kurzovému riziku, ktoré môže byť pre neho ekonomicky náročné niesť v prípade devalvácie meny, v ktorej poberá svoj príjem. Na druhej strane má predajca alebo dodávateľ, v prejednávanej veci banková inštitúcia, uviesť možné výkyvy výmenných kurzov a riziká súvisiace s podpísaním úveru v cudzej mene, najmä za predpokladu, že spotrebiteľ dlžník nepoberá svoj príjem v tejto mene. Vnútroštátnemu súdu teda prislúcha overiť, či predajca alebo dodávateľ oznámil dotknutým spotrebiteľom všetky relevantné informácie, ktoré im umožnia posúdiť ekonomické dôsledky zmluvnej podmienky, akou je podmienka v spore vo veci samej, na ich finančné záväzky.
- 51 Vzhľadom na uvedené treba na druhú otázku odpovedať tak, že článok 4 ods. 2 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že požiadavka, podľa ktorej má byť zmluvná podmienka formulovaná jasne a zrozumiteľne, predpokladá, že v prípade zmlúv o úvere musia finančné inštitúcie poskytnúť dlžníkom informácie dostatočné na to, aby dlžníkom umožnili prijať obozretné rozhodnutia založené na dobrej informovanosti. V tejto súvislosti táto požiadavka predpokladá, že podmienka, podľa ktorej sa má úver splatiť v rovnakej cudzej mene, v akej bol dohodnutý, je pochopiteľná pre spotrebiteľa jednak na úrovni formálnej a gramatickej, ale zároveň aj pokiaľ ide o jej konkrétny dosah v tom zmysle, aby priemerný spotrebiteľ, ktorý je riadne informovaný a primerane pozorný a obozretný, mohol nielen vedieť o možnosti revalvácie alebo devalvácie cudzej meny, v ktorej bol úver dohodnutý, ale aj posúdiť potenciálne významné ekonomické dôsledky tejto zmluvnej podmienky pre jeho finančné záväzky. Vnútroštátnemu súdu prislúcha vykonať v tejto súvislosti potrebné overenia.

O prvej otázke

- 52 Svojou prvou otázkou, na ktorú treba odpovedať na záver, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má značná nerovnováha, ktorú v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 93/13 vytvorila nekalá podmienka, posudzovať iba s ohľadom na dobu uzatvorenia tejto zmluvy.
- 53 V tejto súvislosti Súdny dvor už rozhodol, že na posúdenie, či sa má zmluvná podmienka považovať za nekalú, musí vnútroštátny súd zohľadniť, ako to uvádza článok 4 smernice 93/13, povahu tovaru alebo služieb, na ktoré bola zmluva uzatvorená, a na všetky okolnosti „v dobe uzatvorenia zmluvy“ súvisiace s jej uzatvorením (pozri v tomto zmysle rozsudok z 9. júla 2015, Bucura, C-348/14, neuverejnený, EU:C:2015:447, bod 48 a citovanú judikatúru).
- 54 Z toho vyplýva, ako uviedol generálny advokát v bodoch 78, 80 a 82 svojich návrhov, že posúdenie nekalej povahy zmluvnej podmienky sa má uskutočniť s odkazom na dobu uzatvorenia dotknutej zmluvy, s ohľadom na všetky okolnosti, o ktorých mohol predajca alebo dodávateľ vedieť v uvedenej dobe a ktoré mohli mať vplyv na neskorší výkon uvedenej zmluvy, pričom zmluvná podmienka môže spôsobiť nerovnováhu medzi zmluvnými stranami, ktorá sa prejaví až pri výkone zmluvy.
- 55 V prejednávanej veci z vnútroštátneho rozhodnutia vyplýva, že podmienka dotknutá v spore vo veci samej, vložená do zmlúv o úvere vyjadrených v cudzej mene, ukladá povinnosť, aby boli mesačné splátky úveru splatené v tej istej mene. Takáto podmienka tak ukladá v prípade devalvácie národnej meny vo vzťahu k tejto cudzej mene kurzové riziko na spotrebiteľa.
- 56 V tejto súvislosti vnútroštátnemu súdu prináleží vzhľadom na všetky okolnosti sporu vo veci samej a pri zohľadnení najmä odborných znalostí a vedomostí predajcu alebo dodávateľa, v prejednávanej veci banky, pokiaľ ide o možné výkyvy výmenných kurzov a riziká súvisiace s podpísaním úveru v cudzej mene, po prvé posúdiť možné nedodržanie požiadavky dobrej viery a po druhé existenciu prípadnej značnej nerovnováhy v zmysle článku 3 ods. 1 smernice 93/13.
- 57 Pri otázke, či podmienka, o akú ide v spore vo veci samej, spôsobuje na škodu spotrebiteľa napriek požiadavke dobrej viery značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, musí totiž vnútroštátny súd overiť, či predajca alebo dodávateľ, ktorý zaobchádza so spotrebiteľom čestne a rovnocenne, mohol rozumne očakávať, že by tento spotrebiteľ súhlasil s takouto podmienkou po predchádzajúcom individuálnom dojednaní (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 14. marca 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, body 68 a 69).
- 58 Vzhľadom na uvedené treba na prvú otázku odpovedať tak, že článok 3 ods. 1 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že posúdenie nekalej povahy zmluvnej podmienky sa má uskutočniť s odkazom na dobu uzatvorenia dotknutej zmluvy, s ohľadom na všetky okolnosti, o ktorých mohol predajca alebo dodávateľ vedieť v uvedenej dobe a ktoré mohli mať vplyv na neskorší výkon uvedenej zmluvy. Vnútroštátnemu súdu prináleží vzhľadom na všetky okolnosti sporu vo veci samej a pri zohľadnení najmä odborných znalostí a vedomostí predajcu alebo dodávateľa, v prejednávanej veci banky, pokiaľ ide o možné výkyvy výmenných kurzov a riziká súvisiace s podpísaním úveru v cudzej mene, posúdiť existenciu prípadnej nerovnováhy v zmysle uvedeného ustanovenia.

O trovách

- 59 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (druhá komora) rozhodol takto:

1. Článok 4 ods. 2 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách sa má vykladať v tom zmysle, že pojem „hlavný predmet zmluvy“ v zmysle tohto ustanovenia zahŕňa zmluvnú podmienku, akou je zmluvná podmienka v spore vo veci samej, uvedenú v zmluve o úvere vyjadrenom v cudzej mene, ktorá nebola individuálne dohodnutá a na základe ktorej sa má úver splatiť v rovnakej cudzej mene, v akej bol dohodnutý, keďže táto podmienka určuje základné plnenie charakterizujúce túto zmluvu. Táto podmienka, pokiaľ je formulovaná jasne a zrozumiteľne, tak nemôže byť považovaná za nekalú.
2. Článok 4 ods. 2 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že požiadavka, podľa ktorej má byť zmluvná podmienka formulovaná jasne a zrozumiteľne, predpokladá, že v prípade zmlúv o úvere musia finančné inštitúcie poskytnúť dlžníkom informácie dostatočné na to, aby dlžníkom umožnili prijať obozretné rozhodnutia založené na dobrej informovanosti. V tejto súvislosti táto požiadavka predpokladá, že podmienka, podľa ktorej sa má úver splatiť v rovnakej cudzej mene, v akej bol dohodnutý, je pochopiteľná pre spotrebiteľa jednak na úrovni formálnej a gramatickej, ale zároveň aj pokiaľ ide o jej konkrétny dosah v tom zmysle, aby priemerný spotrebiteľ, ktorý je riadne informovaný a primerane pozorný a obozretný, mohol nielen vedieť o možnosti revalvácie alebo devalvácie cudzej meny, v ktorej bol úver dohodnutý, ale aj posúdiť potenciálne významné ekonomické dôsledky tejto zmluvnej podmienky pre jeho finančné záväzky. Vnútroštátnemu súdu prislúcha vykonať v tejto súvislosti potrebné overenia.
3. Článok 3 ods. 1 smernice 93/13 sa má vykladať v tom zmysle, že posúdenie nekalej povahy zmluvnej podmienky sa má uskutočniť s odkazom na dobu uzatvorenia dotknutej zmluvy, s ohľadom na všetky okolnosti, o ktorých mohol predajca alebo dodávateľ vedieť v uvedenej dobe a ktoré mohli mať vplyv na neskorší výkon uvedenej zmluvy. Vnútroštátnemu súdu prináleží vzhľadom na všetky okolnosti sporu vo veci samej a pri zohľadnení najmä odborných znalostí a vedomostí predajcu alebo dodávateľa, v prejednávanej veci banky, pokiaľ ide o možné výkyvy výmenných kurzov a riziká súvisiace s podpísaním úveru v cudzej mene, posúdiť existenciu prípadnej nerovnováhy v zmysle uvedeného ustanovenia.

Podpisy